

Lezen? Lekker belangrijk!

Veel lezen verbetert het leerproces enorm. Jammer dat veel kinderen niet met plezier een boek pakken. Hoe kunnen we kinderen weer plezier in het lezen geven en waarom is dat zo belangrijk.

Op de Foeke Sjoerds Skoalle weten we wel dat lezen belangrijk is en we willen graag dat kinderen veel lezen, thuis en op school. Maar we zien ook dat kinderen niet uit eigen beweging een boek pakken. Het lijkt of lezen moeten is in plaats van willen op school. Vooral de zwakke lezers haken af. Voor hen is het thuis lezen ook een moeten geworden. Daarnaast zijn er opvallend veel kinderen die na groep 5 minder gaan lezen of niet meer lezen thuis. Wat kunnen wij doen om kinderen weer aan het lezen te krijgen. We willen zelf ook gemotiveerd worden om er mee aan de slag te gaan. Daarom de vraag: Wat is leesmotivatie en hoe belangrijk is dat voor onze leerlingen?

Landelijk is waar te nemen dat de motivatie om te lezen jaarlijks daalt. Per leerjaar van de basisschool neemt het leesplezier bij kinderen af. Dit is zorgelijk omdat lezen een noodzakelijke basisvaardigheid is in onze maatschappij. Lezen is het onzichtbare leren. Dr. Kees Vernooy(2009) zegt het als volgt: "Als je niet kunt lezen, ben je maatschappelijk gehandicapt". "Het niet 'goed' kunnen lezen heeft effect op de prestaties op het gebied van taal, rekenen en alle andere vakken". We moeten kinderen leren lezen en laten lezen. "Kinderen worden lezers door te lezen!".

Technisch lezen, leesmotivatie en leesplezier zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Na de technische leesvaardigheid is leesmotivatie of leesplezier van het grootste belang in het leesonderwijs! Leesplezier en leesmotivatie horen bij de belangrijkste opbrengsten van het leesonderwijs. Het is zelfs een kerndoel in het taalbeleid. De taalexpert Paul Fillipiak(2013): " Geen leesplezier leidt tot te lage AVI scores en maakt referentieniveaus weinig zeggend". Leesbevordering is de basis van het totale leesonderwijs en leesplezier is de motor. Het doel van ons leesonderwijs moet dan ook zijn het verhogen van leesmotivatie.

Wat is leesmotivatie

Kinderen die vaak, met plezier en interesse lezen op school en thuis krijgen een positieve houding ten aanzien van het lezen en de boeken. Tellegen & Catsburg(1987) verstaan onder leesmotivatie: "de mate waarin leerlingen bekend zijn met bepaalde vormen van voldoening die het lezen met zich mee brengt". Ze geven weer hoe een kind dit kan beleven in drie punten:

Intrinsiek: Het lezen komt van binnenuit. De leerling beïnvloedt hiermee zijn eigen stemming. Dit kan gaan om gevoelens als rust, opwinding, verlichting, verveling of eenzaamheid en het zoeken naar afleiding of afzondering.

Extrinsiek: Het lezen kan ook van buitenaf gestimuleerd worden. De mening van medeleerlingen is erg belangrijk. Maar ook de leerkracht of ouder kan invloed hebben omdat die graag wil dat je leest.

Instrumenteel: Het lezen is nuttig, de leerling wil kennis en informatie vergaren.

Leesmotivatie ontwikkelen

We kunnen leesmotivatie ontwikkelen door kinderen zoveel mogelijk positieve leeservaringen te laten opdoen, zodat ze weer plezier in lezen krijgen en houden. Hoe doen we dat? Door veel vóór te lezen en ze zélf te laten lezen! Vooral vrij lezen, stillezen of recreatief lezen helpt kinderen om een goede leesgewoonte en een goede leesvaardigheid te ontwikkelen. Vrij lezen is vooral een krachtig instrument als dit dagelijks thuis en op school gebeurt, bijvoorbeeld 15 á 30 minuten. Kinderen die gemiddeld een kwartier per dag lezen kunnen hun woordenschat uitbreiden met 1.000 woorden per jaar volgens Stichting Lezen(2013). Het leesgedrag en de leesvaardigheid beïnvloeden elkaar over en weer. Vaardige lezers beleven meer plezier aan het lezen van boeken, waardoor ze vaker lezen in hun vrije tijd. Dat zorgt er weer voor dat hun woordenschat en tekstbegrip toenemen. Hun stijgende leesvaardigheid maakt vervolgens weer dat ze vaker gaan lezen.

Lezen thuis

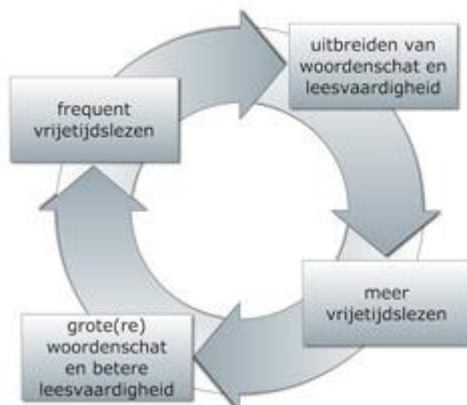
De basis van taalvaardigheid begint thuis. Het is duidelijk dat kinderen uit gezinnen waar thuis niet veel gesproken of voorgelezen wordt op school een inhaalslag moeten maken. De leesmotivatie thuis heeft invloed op de leesmotivatie van het kind. K.Vernooy concludeert: "Als kinderen thuis niet lezen, komt de ontwikkeling tot stilstand". Kinderen aan wie thuis wordt voorgelezen hebben een grotere woordenschat en hebben een grotere kans om goede lezers te worden. Voor kinderen die nog niet of niet goed kunnen lezen is interactief voorlezen van boeken of prentenboeken een goede manier van taalontwikkeling. Het taalgebruik in prentenboeken verrijkt de woordenschat.(Mol 2010) In prentenboeken en leesboeken komen veel woorden voor die je dagelijks minder gebruikt. Kinderen die weinig ervaring hebben met prentenboeken zijn minder bekend met namen, klanken en betekenissen van woorden. Zij zullen daardoor meer moeite hebben om de klassikale instructie te volgen. Ze zullen steeds verder achter raken in hun leesontwikkeling.(Mol, S. en Bus, A. 2011) Voorlezen van (prenten)boeken levert een enorme bijdrage aan taal- en basisleesvaardigheden. Tenminste 64% van de voorgelezen kinderen kan gerekend worden tot de vaardigere lezers. (zie bijlage 1 figuur 2).

Lezen op school

Kinderen in groep 3 leren lezen op school, ze zijn dan de eerste maanden alleen al gemotiveerd door het feit dat ze leren lezen. De ontdekking zelf een lezer te zijn wordt al snel gewoon. Juist dan moet je kinderen motiveren door een ruime boekkeuze, een inspirerende leesomgeving en een enthousiaste gemotiveerde leerkracht. Vaak wordt er niet of minder voorgelezen als kinderen zelf lezen. Dat is erg jammer. Het voorlezen aan kinderen blijft op alle leeftijden belangrijk en het stimuleert ze om zelf te lezen.

Veel lezen heeft een positief effect, dit is aangetoond door een meta-analyse van 99 internationale leesvaardigheid studies (Mol,2010) In het onderzoek spreekt men van een positieve spiraal: het effect van lezen groeit met elk leer- en levensjaar. Het maakt een groot verschil in het leren van kinderen als ze lezen of niet. Lezers lijken daarnaast intelligenter dan niet-lezers, al is het verschil minder groot dan voor taal- en leesvaardigheid.

Positieve spiraal vrij lezen en leesvaardigheid

Naarmate kinderen ouder worden wordt de invloed van vrij lezen groter. Dit geldt ook voor het technisch lezen. Kinderen in groep 8 die regelmatig een boek lezen in hun vrije tijd, halen hogere scores op het Cito-toetsonderdeel taal. Daardoor gaan ze ook beter scoren op de Cito-onderdelen wiskunde, studievoordigheden en wereldoriëntatie. Het positieve effect van lezen in de vrije tijd is het grootst bij boeken met een hoog niveau (gemeten als de leeftijdsindicatie op boeken). (Kortlever & Lemmens, 2012).

In de Meta-analyse van Suzanne Mol komt naar voren dat vooral zwakke lezers profiteren van vrij lezen, thuis en op school. De meta-analyse geeft duidelijk aan dat het belangrijk is om zwakke lezers aan te moedigen thuis te lezen. Het versterkt de basisleesvaardigheden, maar ook het uitbreiden van de woordenschat, het leesbegrip en de technische leesvaardigheden (zie bijlage 1 figuur 3, 4). Dat vrij lezen of stillezen effect heeft op de taalontwikkeling, stelt ook Stephen Krashen ('Power of reading', 2004). Vrij lezen in verschillende vormen heeft een positief effect op begrijpend lezen, spelling, schrijven, grammatica en woordenschat. Deze conclusie trekt Krashen na een vergelijking

van 54 wetenschappelijke studies naar de scores op begrijpend lezen van scholen die vrij lezen op het programma hebben. In 51 scholen blijkt dat leerlingen op scholen die vrij lezen op het programma hebben beter of even goed scoren. Programma's die langer lopen dan een jaar scoren zonder uitzondering hoger op begrijpend lezen.

De effecten van vrij lezen op begrijpend lezen gelden voor alle kinderen. Ook de technisch zwakke lezers hebben baat bij vrij lezen thuis en op school. Dat kinderen beter lezen door veel te lezen is ook goed te begrijpen, oefening baart kunst.(Krashen,2004)

Door lezen ontwikkel je een grote woordenschat. De gangbare woorden leren kinderen thuis, bij vrienden en op school, kortom in de omgang met elkaar. De minder gebruikte woorden komen kinderen tegen tijdens het lezen. Stripboeken, tijdschriften en kranten bevatten veel van die woorden en geven ook nog eens actuele informatie. Het vergroot de kennis van de wereld.(Broekhof, K.2011)

Aidan Chambers schrijver van jeugdliteratuur vindt leesbeleving erg belangrijk. Hij probeert door het stellen van vragen kinderen te laten praten over hun beleving tijdens het lezen. Als kinderen hun ervaringen kunnen uitwisselen, zullen ze nieuwe boeken willen lezen, zodat ze hun leeservaring kunnen uitbreiden. De leerkracht heeft daarbij een belangrijke rol. Hij moet boeken aantrekkelijk presenteren, zorgen dat ze beschikbaar zijn en vooral zijn leerlingen motiveren om te lezen. Vermijd competitie in het leesonderwijs, geef ze positieve ervaring in eigen kunnen. Leer kinderen dat slimheid en leesvermogen niet vastliggen maar dat je vooruit gaat in eigen tempo.

Als kinderen lezen zelf belangrijk vinden willen ze die vaardigheid onder de knie krijgen.

Zorg dat het leesmateriaal de nieuwsgierigheid prikkelt door aan te sluiten bij behoeften, kennis en belangstelling. Houd ook rekening met de verschillende interesses van jongens en meisjes. Bevorder de leesmotivatie door over de boeken te praten of actieve werkvormen in te zetten. Invullen van werkbladen met allerlei vragen bevordert de leesmotivatie en het leesbegrip allerminst.

In het artikel 'Juf, ik was Monica!' (Filipiak & Walta, 2006) worden enkele werkvormen uitgewerkt in 'Leesactie'. 'Leesactie' is een werkwijze om begrip en beleving van een verhaal te verdiepen. Kinderen lezen en leren dan op een aantrekkelijke en speelse manier. Enkele voorbeelden daarvan zijn 'Stap in een verhaal', 'Rollenspel' en 'Praatstoel'. Wanneer kinderen praten over wat ze gelezen hebben, maken ze lezen aantrekkelijk.

In de praktijk

Geef kinderen tijd en ruimte om te lezen op school. Vrij lezen of stillezen elke dag.

Stel vooral geen eisen aan het lezen, door logboeken in te laten vullen of verslagen te schrijven.

Het gaat ten koste van motiverende en effectieve leestijd en het creëert differentiatieproblemen.

(Filipiak, P). Leerkrachten kunnen ook een grote invloed hebben op de hoeveelheid lezen thuis.

De hoeveelheid tijd die kinderen buiten school lezen neemt als gevolg van vrij lezen op school vaak toe.

Waarom lezen belangrijk is, is nu duidelijk en wij, de leerkrachten, hebben hier invloed op. We kunnen aan de slag. Twee leerkrachten van onze school hebben de cursus "Open Boek" van de

Bibliotheek gevolgd. Ze zijn nu leescoördinator op de Foeke Sjoerds Skoalle. Door de vele boekpresentaties zijn ze erg enthousiast geworden om hier op school iets mee te doen. De Bibliotheek organiseert erg veel activiteiten rond het lezen en daar maken we gebruik van. Het resultaat is het Leesbeleidsplan geworden. We hebben de boeken in de klas nu uitnodigend uitgestald en nieuwe overzichtelijke boekenkasten in elke groep geplaatst. Er is meer tijd voor vrij lezen en voorlezen ingeroosterd.

Er is door de leescoördinatoren een Lees-activiteitenjaarplan opgesteld. Hierin staat wat elke groep doet aan leesmotivatie. De leescoördinator organiseert daarnaast activiteiten voor elke groep tijdens de Boekenweek en verzorgt de jaarlijkse voordrachtwedstijd. Succes is altijd de "schrijver op bezoek". Van de volgende tips hebben we er al veel opgevolgd. Het is een verrijking in ons leesonderwijs geworden.

Tips voor motiverend leesonderwijs

Omdat kinderen die meer lezen, meer leren, hier enkele mogelijkheden om de leesmotivatie en het leesplezier te versterken:

Rijke leesomgeving: Er is keuze uit prentenboeken, leesboeken, stripboeken, verhalenbundels, gedichtenbundels, informatieve boeken, tijdschriften, kijk- en zoekboeken. Dikke en dunne boeken. Boeken voor moeilijke lezers en betere lezers. Naast fysieke boeken zijn er ook luisterboeken en cd-roms.

Dagelijks voorlezen: Uit een verhalenboek, prentenboek of een leesboek. Laat zien dat je zelf plezier hebt in lezen. Laat kinderen uit groep 8 ook eens voorlezen aan de jongsten, dit werkt aan beide kanten.

Boek promotie: Introduceer nieuwe boeken en geef lees- tips. Stal boeken op een aantrekkelijke manier uit in het lokaal. De bibliotheek kan ook ondersteuning bieden bij boekpromotie of door thema-collecties te verstrekken. Nodig een schrijver uit om te vertellen over zijn boeken.

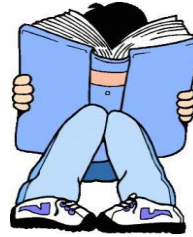
Bibliotheek activiteiten: Doe mee aan lees-activiteiten die de bibliotheek organiseert, zoals de Boekenweek, groepsbezoek, kinderjury, leesvirus of een schrijver op bezoek. (www.bnof.nl/jeugd)

Boekenkring: Kinderen geven leestips aan elkaar of vertellen over een gelezen boek. De mening van leeftijdgenootjes weegt zwaar.

Vrij lezen: Ondersteun bij het kiezen van het leesmateriaal en geef ze de tijd, rust en ruimte om zelf te lezen. Laat ze leeskilometers maken. Ook is het vaak stimulerend bij zwakke lezers om alvast de eerste bladzijde voor te lezen, kinderen zitten dan al een beetje in het verhaal.

Leesgesprek: Peil de leesmotivatie van kinderen door met ze te praten over boeken. Geschikte vragen kun je vinden in de "Handreiking Leesbevordering "van School Aan Zet "van Jos Stoeldraijer en "Open Boek" van Jos Walta blz. 143, 175, 176). Kinderen weten wel wat saai en wat motiverend is in het leesonderwijs.

Om **zwakke lezers** te stimuleren in hun leesplezier is het belangrijk dat ze niet te moeilijke boeken lezen. De motivatie gaat dan snel verloren. Een tip om dit te voorkomen is de '**vijf-vinger-test**'. Heeft het kind een mooi boek gevonden en gaat het de eerste bladzijde lezen dan houdt het 5 vingers omhoog. Bij elk moeilijk woord gaat er een vinger omlaag. Zijn alle vingers voor het eind van de bladzijde omlaag, dan is het boek waarschijnlijk te moeilijk.

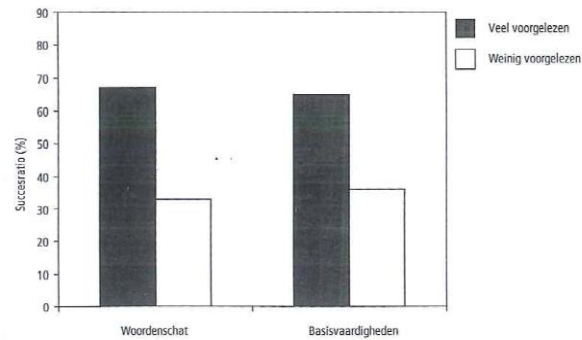
Conclusie

Leesbevordering en leesplezier horen binnen de school een hoge prioriteit te hebben. Straal als school uit dat je lezen belangrijk vindt. Er moet voldoende tijd voor vrij lezen, stillezen en voorlezen ingeroosterd worden. Vrij lezen of stillezen op school (en thuis) helpt kinderen om extra kennis en vaardigheden op te doen. Vrij lezen heeft een bewezen positief effect op de ontwikkeling van begrijpend lezen, de woordenschat, schrijfstijl, spelling en kennis van grammatica. Leerkrachten moeten kinderen stimuleren om ook thuis te lezen. Vooral de zwakke lezers hebben baat bij veel lezen. Scholen kunnen binnen het opbrengstgericht leesonderwijs niet om het werken aan leesmotivatie en leesplezier heen.

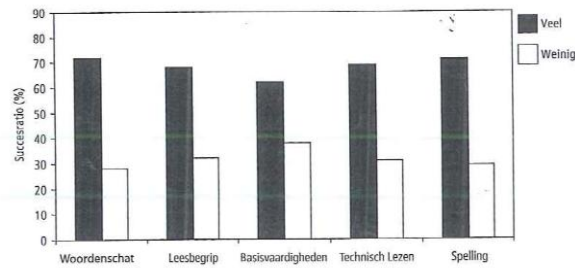
Het lezen op de Foeke Sjoerds Skoalle heeft een enorme boost gekregen. Om de resultaten van leesbevordering in kaart te brengen doen we mee aan "Monitor" van de bibliotheek op school. Je krijgt dan meetbare resultaten voor je school. Door middel van digitale vragenlijsten aan kinderen vanaf groep 4 en de leerkrachten krijg je een beeld van jouw school over o.a. leesmotivatie. (zie bijlage 2). De landelijke en schooleigen resultaten zijn van 2012. Helaas zijn de resultaten van 2013 nog niet uitgewerkt door de bibliotheek.

Bijlage 1

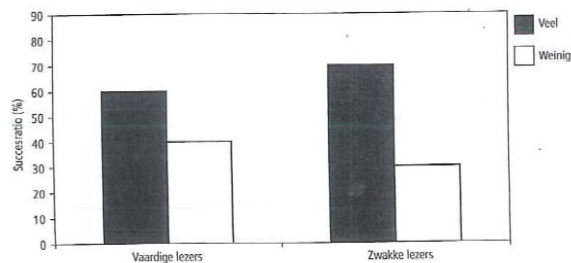
De resultaten uit de meta-analyse van S. Mol en A. Bus. (2011):

FIGUUR 2 | HET PERCENTAGE PEUTERS EN KLEUTERS VAN WIE WOORDENSCHAT EN BASISVAARDIGHEDEN VAN LEZEN IS UITGEBREID DOOR VOORLEZEN IN VERGELIJKING MET DE VOORUITGANG VAN KINDEREN MET GEEN TOT WEINIG VOORLEESERVARING

FIGUUR 3 | HET PERCENTAGE VOORUITGANG IN TAAL- EN LEESVAARDIGHEID VOOR VEEL VERSUS WEINIG LEZENDE LEERLINGEN IN HET BASIS- EN VOORTGEZET ONDERWIJS

FIGUUR 4 | DE BASISVAARDIGHEDEN VAN LEZEN GAAN MEER VOORUIT BIJ ZWAKKE LEZERS DIE LEZEN IN HUN VRIJE TIJD DAN BIJ VAARDIGE LEZERS IN HET BASIS- EN VOORTGEZET ONDERWIJS

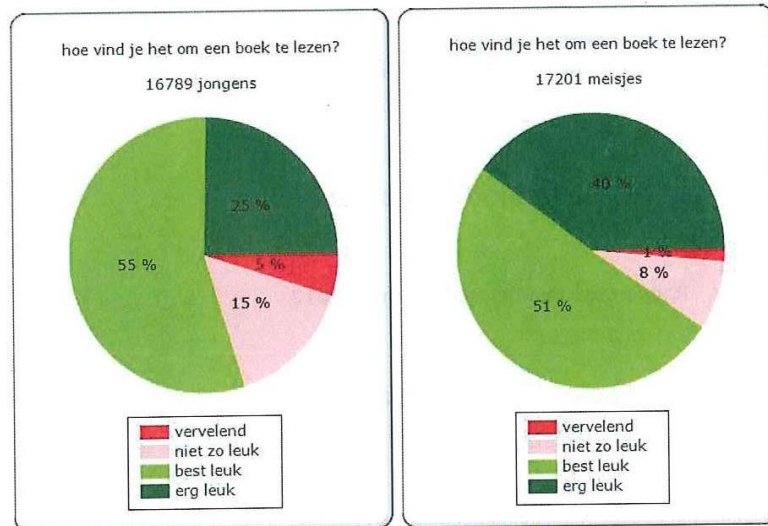
Bijlage 2 (3 delen)

'Monitor 'van de bibliotheek.

De landelijke resultaten en die van Foeke Sjoerds Skoalle zijn weergegeven.(2012)

Leesmotivatie van jongens en meisjes 2012

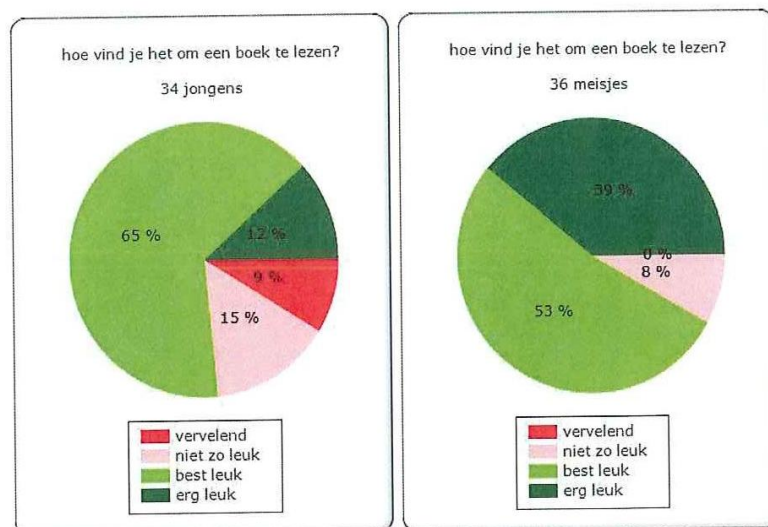
Figuur 1. Landelijk (gemiddelde van alle leerlingen in de monitor)

Algemeen beeld:

- Meisjes vinden lezen (veel) leuker dan jongens.
- Verschillen tussen groepen (niet in deze figuur opgenomen): het enthousiasme voor lezen is het hoogst in groep 5, het laagst in groep 8.

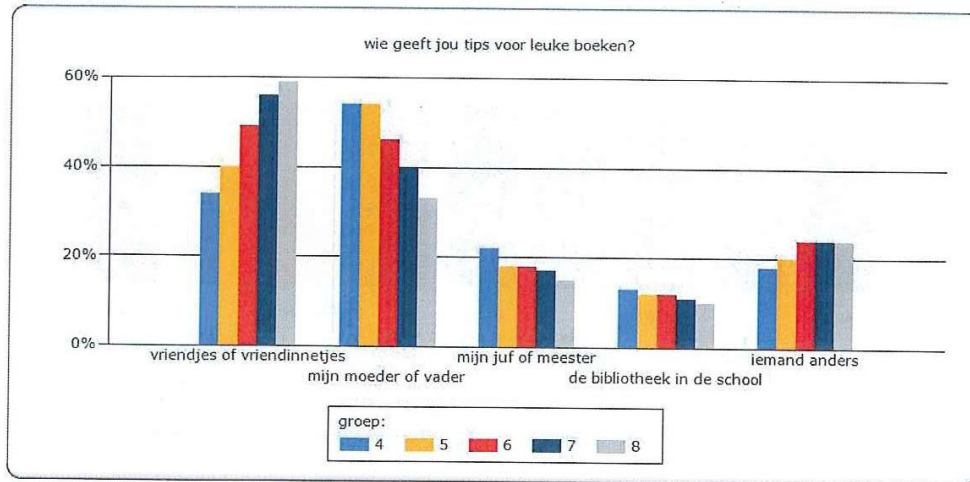
Figuur 2. Onze school

Boekentips per groep 2012

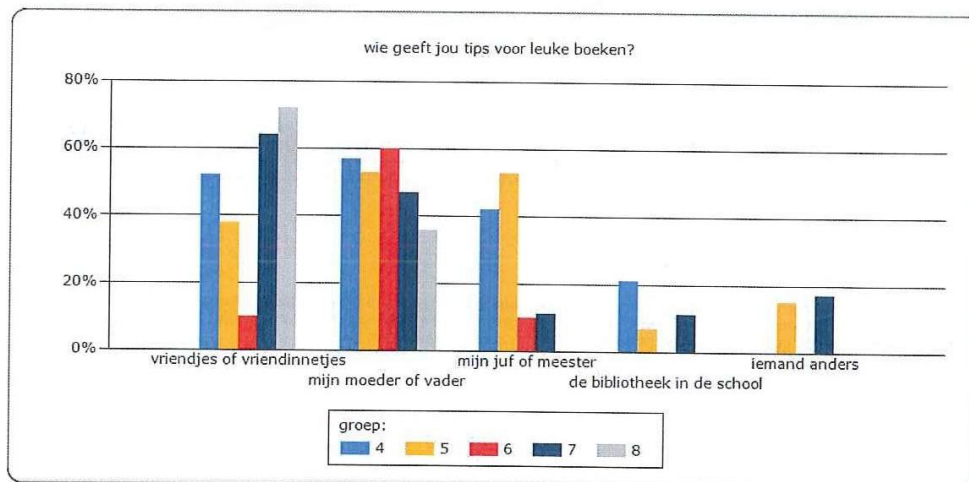
Figuur 7. Landelijk (gemiddelde van alle leerlingen in de monitor)

Algemeen beeld:

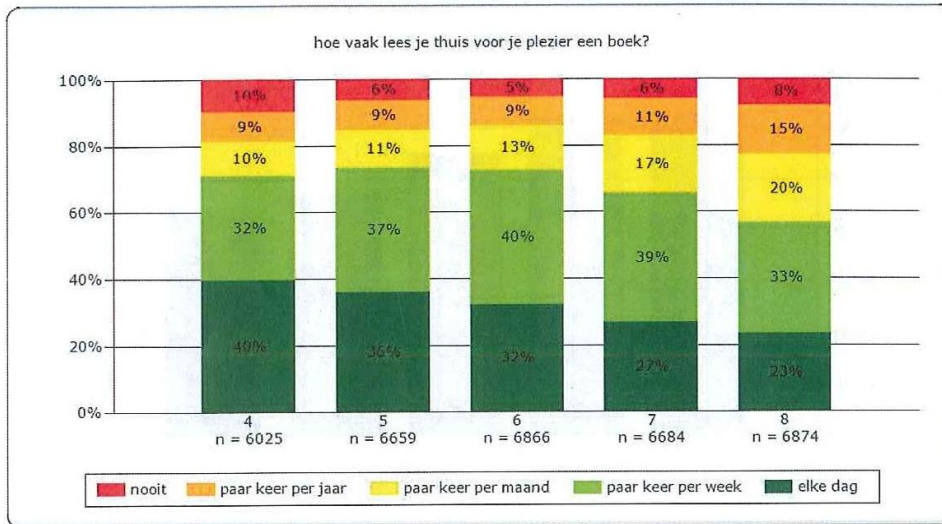
- Vriendjes, vriendinnetjes en ouders zijn een belangrijke bron voor boekentips.
- De rol van ouders neemt af in de loop van de basisschool.
- Leerkrachten geven weinig tips aan kinderen.
- De lage score van de bibliotheek in de school wordt deels verklaard door het feit dat een derde van de scholen geen bibliotheek in de school had op het moment van afname.

Figuur 8. Onze school

Leesgedrag per groep 2012

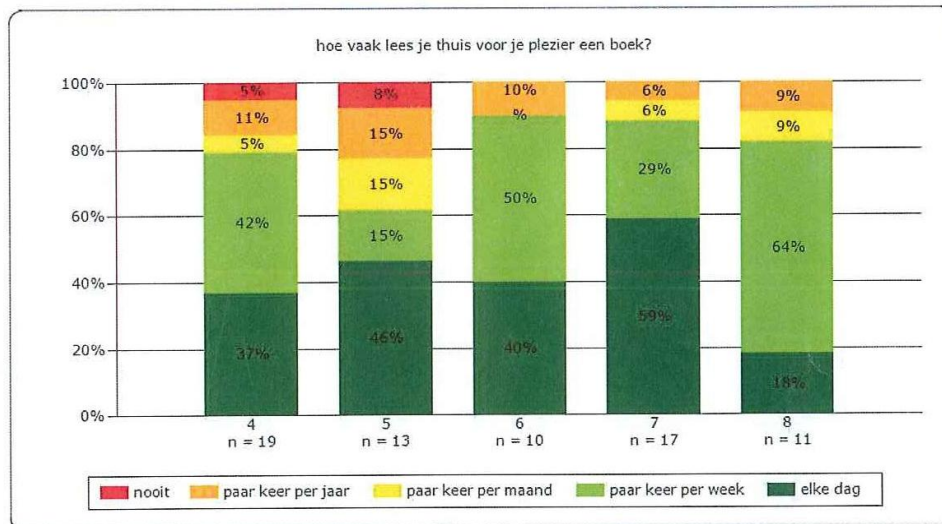
Figuur 3. Landelijk (gemiddelde van alle leerlingen in de monitor)

Algemeen beeld:

- De meeste kinderen lezen thuis dagelijks of wekelijks voor hun plezier een boek.
- In groep 5 wordt het meest thuis gelezen.
- In groep 8 wordt het minst thuis gelezen.

Figuur 4. Onze school

Bijlage 3

Bibliografie

- Baselmans, M. "Leerling als leesvoorbeeld" JSW 97 december 2012
- Baselmans, M. "Lezers zijn winnaars". JSW september 2013
- Baselmans, M. "Boek woordenschatwinst" JSW oktober 2013
- Baselmans, M. "Klaar voor de start" JSW september 2013
- Broekhof, K. (2011), "Meer lezen, beter in taal". Kunst van het lezen
- Chambers, Aidan(1995) Praten over boeken...meer leesplezier.
- Filipiak, P.(2013), "Begrip voor leesmotivatie". JSW februari2013.
- Filipiak, P.& Walta,J (2006) "Juf, ik was Monica!". JSW 91 (8) 29-33
- Filipiak, P. Lezing "Iklaatzeelezen". 7 november 2013 Groningen.
- Kortlever, D.M.J. en Lemmens, J.S.(2012):"Relaties tussen leesgedrag en Cito-scores van kinderen".
Tijschrift voor Communicatiewetenschap, Boom / Lemma uitgevers
- Krashen, S. (2004), The power of reading: Insights from the research.
- Mol,S.(2010), "To read or not to read". Leiden University Proefschrift.
- Mol,S.en Bus,G.(2011) "Een vroeg begin is het halve werk: De rol van vrijetijdslezen in de taal-en leesontwikkeling van kinderen en jongeren".
- SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling) "Lezen in het basisonderwijs".
(Inventarisatie van empirisch onderzoek deel 2: naar leesbevordering en fictie)
- Stichting Lezen Reeks 20 "Waarom zou je (nú) lezen". Redactie Dick Schram
- Stichting Lezen: Leesmonitor leesvaardigheid: "Invloed vrij lezen" (2011-2013)
- Stichting Lezen; Kunst van het lezen; de Bibliotheek op school (2013)
- Stoeldraijer,J en Förner,M Handreiking Leesbevordering; www. schoolaanzet.nl.
- Taalplein 2010: " leesmotivatie" Fontys Hogescholen.
- Tellegen, S & Catsburg I. (1987)"Waarom zou je lezen?". Wolter Noordhoff, Groningen.
- Vernooy,K. (2010), "Taal en lezen is cruciaal". Presentatie tijdens Conferentie "Op weg naar de excellente school". Hanze Hogeschool Groningen.
- Vernooy,K.(2009) "Leerlingen worden lezers door te lezen: stillezen warm aanbevolen". Presentatie
" Makkelijk lezen Plein".
- Walta,J. (2013) Open Boek "Handboek leesbevordering".
- .

